

Aleg. 195.

S p r a w o z d a n i e

komisji gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego z czynności dotyczących się krajowych niższych szkół rolniczych i krajowej szkoły ogrodniczej (L. W. kr. 42463|88 i 47856|89).

Wysoki Sejmie!

Podczas zeszłorocznej kadencji sejmowej z powodu, iż sprawozdania od poszczególnych dyrekcji szkół niższych rolniczych na czas nie nadeszły, nie przedłożył był Wydział krajowy odnośnego sprawozdania, natomiast mamy obecnie przed sobą dwa sprawozdania z lat szkolnych 1887|8 i 1888|9: które Wydział krajowy do swego sprawozdania dołącza.

Z obszernych tych sprawozdań dyrekcji trzech szkół rolniczych t. j. kobiernickiej horodeńskiej i zagielnickiej, bardzo szczegółowo opracowanych, można mieć dokładny pogląd na stan i rozwój tych ważnych, dla kraju tyle potrzebnych, zakładów. Widać z nich w ogóle i z każdego z osobna że kierownicy tych zakładów, jakoteż i nauczyciele tam działający, czują się być pod kontrolą publiczną i wiedzą z jaką gorącą i serdeczną życzliwością cały kraj patrzy na działalność i rozwój tych nowych jeszcze u nas instytucji i jak szczerze pragnie, by rezultaty działalności tych szkół jak najszybciej i jak najlepsze wydały owoce.

Wydział krajowy, tak przez żądanie szczegółowych sprawozdań jak też wysyłanie ze swego ramienia delegatów dla inspekcji, czuwał w miarę możności nad działalnością tych szkół. Posłowie Langie i Struszkiewicz, profesorowie Lubomęski i Kahane, jak i p. Strusiewicz, spełniali te funkcje, a liczny zawsze przy egzaminach rocznych udział członków poszczególnych kuratorij i najbliższych właścicieli ziemskich, obok dowodów zainteresowania się powszechnego, dobry wywiera wpływ tak na uczniów jak i na nauczycieli.

Zainteresowanie się kraju tym działem nauki objawia się w licznych żądaniach o zakładanie szkół rolniczych w wielu powiatach, a żądania te ogólnem poczuciem potrzeby wykształconych rolników uzasadnione, popierane są poważnemi ofiarami obywateli i korporacyj wspomniemy tu kwestyę założenia szkoły rolniczej w Stryju i Tarnopolu, ofiary miast Krosna i Rad powiatowych w Krośnie, Jasle i Gorlicach, wreszcie najnowszą uchwałę Rady powiatowej drohobyckiej, która z okazji uczczenia 40 letniego panowania Najjaśniejszego Pana, fundusz stypendyjny dla uczniów szkół rolniczych o kapitale 4.000 zł. utworzyła, jak również Rady powiatowej w Biale, która z tej samej okazji postanowiła utworzyć stały fundusz stypendyjny o 450 zł. rocznie, jako stypendya dla trzech uczniów szkoły rolniczej w Kobiernicach.

Największą trudnością w zakładaniu szkół niższych rolniczych, jest obok finansowych pytań także brak dostatecznej liczby uzdolnionych nauczycieli, a jednak i pod tym względem pocieszający objaw jest do zaznaczenia, na rozpisany bowiem konkurs na posadę kierownika szkoły w Jagielnicy, 10 kandydatów się zgłosiło, i chociaż z pośród tej liczby nie wielu jeszcze pod względem fachowego wykształcenia czyniło zadość wymaganym i koniecznym warunkom, to zawsze to dowodzi, że coraz więcej ludzi zaczyna się zwracać ku zawodowi, który obok sposobności użytecznej pracy dla kraju, daje możność egzystencji i utrzymania.

Komisya gospodarstwa krajowego z uwagi, że do dobrego i pożytecznego prowadzenia zakładów tych potrzebną jest, obok fachowego wykształcenia, także pewna suma szczególnych przymiotów osobistych, nie doradzała Wydziałowi krajowemu zbytniego pospiechu i dzisiaj stoi także na tem samem stanowisku, gdyż tylko rozważne bardzo postępowanie może dawać rękojmię, że nakłady w tym kierunku, do których Wysoki Sejm dawał zawsze z gotowością swoje zezwolenie, dobre wydadzą owoce. Pocieszającym również objawem jest to, że obecnie i c. k. rząd przychylniejsze pod względem współdziałania zajmuje stanowisko, gdyż oprócz mianowania ze swego ramienia inspektora dla niższych krajowych szkół rolniczych, zgodził się na ustanowienie komisji egzaminacyjnej dla nauczycieli niższych szkół rolniczych i przyszedł z pomocą w kwocie 400 zł. na wydanie podręczników naukowych, a wątpić nie należy, że skoro z bieżącym rokiem upływa czas zakreślony przez c. k. Ministerstwo rolnictwa, w którym z powodu braku odpowiedniej dotacyi współdział państwa w zakładaniu szkół nowych był wykluczonym, że ewentualne założenie nowych zakładów powinnyby ze strony c. k. rządu wydatne znaleźć poparcie a komisya gospodarstwa krajowego zaleca Wydziałowi krajowemu, by energicznie w tym kierunku poczynił starania.

Komisya egzaminacyjna dotąd w życie wprowadzoną nie jest i komisya gospodarstwa krajowego wyraża przekonanie, że Wydział krajowy zechce się postarać, by takowa z r. 1890 funkcyje swoje rozpoczęła. W kwestyi podręczników nie był również Wydział krajowy szczęśliwym, bo ogłoszony konkurs nie przyniósł spodziewanych rezultatów. Próbował więc Wydział krajowy drogą osobistego porozumienia do pożądanego dojść wyniku: tutaj znowu zgon prof. Kahanego, który podręcznik dla nauki chowu bydła obowiązał się był napisać, udaremnił ten zamiar, a napisanie podręcznika dla nauki rolnictwa. podjęte przez p. Sikorskiego, asystenta przy szkole wyższej dublańskiej, nie uczyni zadosyć potrzebie w innych działach. Komisya gospodarstwa krajowego jest zdania, że drogi konkursu nie należy mimo tego zaniechać, tylko sądzi, że warunki takowego może zmienićby należało, a mianowicie zamianować pewną liczbę fachowych i znanych na polu rolnictwa ludzi, którzy powołaniiby być mieli do sądenia nadesłanych prac, i nazwiska ich ogłosić — boć nie obojętnem dla autora, kto pracę jego sądzić będzie, a dalej winienby być autor zwolnionym od obowiązku nakładu dzieła, bo nie może ten warunek w żadnym razie być zachętą; kilkanaście bowiem, lub nawet kilkadziesiąt egzemplarzy rocznie sprzedanych dziełka, które musi być tanie — nie może przedstawiać żadnych widoków zysku; nakład taki winien być poniesionym z funduszu krajowego i państwowego. Może też i wyższe premia za napisanie podręczników odpowiednich zdołałyby zachęcić ukwalifikowanych autorów do pracy we wskazanym kierunku, a gdy obok tego i gotowość p. dr. Prazmowskiego do napisania podręcznika rolnictwa dla użytku szkół średnich winna być z uznaniem przyjętą, przeto Wydział krajowy słusznie zażądał w preliminarzu funduszu krajowego na cel wydawnictwa podręczników 1000 zł. i na uzupełnienie biblioteki w Czernichowie dziełami, Dr. Prazmowskiemu do napisania podręcznika potrzebnemi, 100 zł.

Ministerstwo rolnictwa wydało w dniu 26. marca 1887 do l. 178/20 ex 1886 ważny reskrypt, którym określa normy organizacyi niższych szkół rolniczych. W reskrypcie tym udzielonym Wydziałowi krajowemu przez c. k. Namiestnictwo odezwą z dnia 21. kwietnia 1887, c. k. Ministerstwo normy te dzieli na bezwarunkowe, od których zastosowania zawisła jest dotacya szkół tych z funduszy państwa i na wskazówki, których zastosowanie uznało Mini-

sterstwo za požądane. Organizacya naszych niższych szkół rolniczych żądaniom pierwszym w zupełności czyni zadość, w drugich odbiega tylko o tyle, o ile stosunki kraju naszego i warunki miejscowe tego wymagają, co też już dawniej Wydział krajowy c. k. Ministerstwu wyjaśnił. Przesłał też Wydział krajowy reskrypt ten ministeryalny kuratoryom i dyrekeyom szkół, z żądaniem przedłożenia opinii. „Dotąd jednak nie wszyscy wezwani spełnili polecenie, wskutek czego Wydział krajowy dalszych kroków w tej sprawie poczynić nie mógł“.

Sprawa zakresu naukowego i kierunku, w jakim szkoły niższe prowadzonymi być winny, jest zbyt ważną, by ją szablonowo traktować było można. Tak dawniejsze sprawozdania komisji gospodarstwa krajowego, jak dyskusye w Sejmie wyraźnie zaznaczały, jak wielką wagę przywiązywać należy do tego, by szkoły te nie wybiegały zbyt po za zakres ściśle wskazany; widać to także wyraźnie z wspomnianego okólnika ministeryalnego, a zeszłoroczny wniosek p. Langiego, żądający od Wydziału krajowego przedłożenia wniosków dotyczących ulepszeń w organizacyi krajowych szkół rolniczych pod względem nadzoru, administracyi i sposobu nauczania dał temu dążeniu wybitny wyraz.

Usiłowania te, w połączeniu ze staraniem Wydziału krajowego, który, jak wyżej wspomniano, zapomocą uproszonych delegatów informował się o stanie rzeczy w tym kierunku, niezaprzeczenie odniosły dotąd przynajmniej w części zadowalniające skutki.

W sprawozdaniach wszystkich dyrekeyj szkół widocznem jest staranie przedstawienia dokładnego obrazu zakresu nauki, i widocznem usiłowanie by teoretyczne wiadomości z dziedziny nauk podstawowych, ograniczyć ściśle do tego, co nieodzownie do należytego zrozumienia przedmiotów zawodowych jest potrzebne, i jakkolwiek nomenklatura tych przedmiotów w każdej szkole inna, to jednak ramy, jak to sprawozdania powołane jasno wykazują, są mniej więcej te same.

W braku jednak podręczników i jednolitego nadzoru nie można się dziwić, że w każdej pojedynczej szkole, tak indywidualność kierownika, obok wpływu członków kuratoryi jak i miejscowych stosunków, pewną cechą odrębną na każdej wyciskają szkole, jak to w naturze rzeczy usprawiedliwione, ale tylko do pewnego stopnia, czuwać więc należy, by odrębności te zbyt nie przekroczyły pewnych wskazanych granic.

Cheąc zaś to osiągnąć, dotychczasowy sposób nadzoru i zasiągania informacji o stanie rzeczy jest zdaniem komisji gospodarstwa krajowego, nie wystarczającym. Działalność kuratoryj, jakkolwiek pożądana zawsze i do tej chwili na wszelkie uznanie zasługująca, nie może jednak bezpośrednio sięgać w dziedzinę dydaktyki i pedagogii, zaś indywidualne właściwości, skłonności i zamiłowanie w pewnych działach nauki kierownika zakładu, winny znaleźć regulatora oprócz w koniecznie potrzebnym podręczniku, także w bezpośredniem zetknięciu osobistem z fachowo wykształconym przełożonym, któryby oprócz fachowego wykształcenia, poparty powagą stanowiska, żywym słowem mógł skutecznie przeciwdziałać tam, gdzieby mimowolnie może jakieś niewłaściwości powstać miały, a częstem osobistem przekonywaniem się o zakresie udzielanej nauki t. z. hospitacyą na wykładach, mógł dobrze być poinformowanym we wszystkich kierunkach jakoteż bezpośrednio wpłynąć na takowe, skutecznie i natychmiastowo. Otóż komisya gospodarstwa krajowego sądzi, że gdyby Wydziałowi krajowemu udało się pozyskać człowieka, któryby tym wszystkim warunkom odpowiadał, a stałego działania w tym kierunku się podjął, to wszelkim niebezpieczeństwom i trudnościom w ten sposób skutecznie zapobiedzby można, a działalność szkół naszych rolniczych do pewnej możliwej względnej przynajmniej jednolitości, pod jednolitem dobrem kierownictwem naczelnem, i na przyszłość niewątpliwie zapewnionaby być mogła. Komisya gospodarstwa krajowego nie czyni na razie żadnego wniosku, sądzi jednak, że Wydział krajowy, zważywszy we wszystkich kierunkach możliwość przeprowadzenia tej myśli, zechce na następnej sesyi sejmowej przedstawić odpowiedni sposób jej urzeczywistnienia.

Idąc w ślad za sprawozdaniem Wydziału krajowego, znajdujemy wzmiankę, że myśl pierwotna przez Wydział krajowy powzięta, a przez dawniejszą komisję gospodarstwa krajowego poparta, urządzenia w szkołach niższych rolniczych kursów ćwiczeń w czynnościach straży ogniowych, z uznania godną gotowością przez Towarzystwo wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie uwzględnioną została. Rada nadzorcza tego Towarzystwa uchwaliła upoważnić swoją dyrekcyę do użycia dla każdej z trzech szkół rolniczych po 700 zł. na sprawienie potrzebnych sikawek i przyrządów do gaszenia ognia. Skoro zaś te przyrządy, których sprawienie wzięła na siebie dyrekcyja Towarzystwa ubezpieczeń, będą szkołom dostarczone, przystąpi Wydział krajowy do zorganizowania tych kursów.

Wykład weterynaryi we wszystkich szkołach niższych należyce prowadzony prócz w Jagielnicy, gdzie dotąd weterynarza ukwalifikowanego nie udało się pozyskać, a o mających się toczyć rokowaniach ze skarbem jagielnickim o pozyskanie wspólne takowego od 18. lutego 1888 do tej chwili kuratoryja tejsze szkoły nie doniosła, prowizorycznie więc tylko są w Jagielnicy uczniowie zaznajamiani z najważniejszymi chorobami zwierząt domowych i sposobami postępowania wobec pewnych chorób przez nauczycieli chodowli.

Na posiedzeniu z dnia 10. grudnia 1887 uchwalił Wysoki Sejm polecenie Wydziałowi krajowemu, by dla krajowej niższej szkoły rolniczej w Jagielnicy zakupił 15 morgów gruntu, otwierając zarazem na ten cel kredyt 1.200 zł., co też Wydział krajowy za pośrednictwem swego delegata p. Jana Gnoińskiego starał się przeprowadzić, z powodu jednak zbyt wygórowanej ceny, jakiej żądali właściciele dogodnych dla naszego celu parcel, musiano odstąpić od tego zamiaru i na wniosek tegoż delegata zawiazano ze skarbem jagielnickim rokowania o długoletnią dzierżawę odpowiedniego obszaru dla użytku szkoły. Wskutek zaś tej zwłoki w powiększeniu gospodarstwa szkoły jagielnickiej i plan gospodarczy poprzednio już ułożony przez pp. Jana Gnoińskiego i dyrektora Lubomęskiego musiał uleść odpowiedniej modyfikacyi.

Na posadę kierownika szkoły w Jagielnicy powołał Wydział krajowy na podstawie propozycyi kuratoryi p. Antoniego Swieżawskiego, który swoją posadę objął za zgodą Ministerstwa rolnictwa za dekretem z dnia 2. sierpnia 1888 a wreszcie stabilizowano go na tej posadzie z dniem 9. sierpnia b. r.

Przeniósł też Wydział krajowy za porozumieniem z odnośnemi kuratoryjami nauczycieli fachowych pomocniczych p. Grodzkiego z Jagielnicy do Horodenki, a p. Cislę z Horodenki do Jagielnicy, wreszcie w miejsce oddalonego instruktora Antoniego Myjaka powołał na takiegoż instruktora do Jagielnicy p. Karola Pastuszaka.

W roku 1887/8 uczęszczało do szkoły jagielnickiej 18 uczniów i to na II. i III. roku, bo z powodu epidemicznej choroby oczu nowych kandydatów nie przyjmowano; z tej liczby po złożeniu egzaminu z dobrym postępem opuściło zakład 11.

W roku zaś 1888|9 21, z których z końcem października 1888 jednego wydalono, pozostało więc 20, z których znowu po ukończeniu szkoły i zdaniu przepisane egzaminu pięciu szkołę z dobrym postępem opuściło.

W szkole horodeńskiej jest do zaznaczenia zmiana osoby zastępcy e. k. rządu w składzie kuratoryi tej szkoły, jakoteż w składzie nauczycieli, gdzie jak wyżej nadmieniono p. Cislę zastąpił p. Grodzki, wreszcie nauczyciela weterynaryi p. Łuckiego zastąpił p. Gnatowicz a Rada powiatowa kołomyjska wyznaczyła dla tej szkoły z funduszków powiatowych stypendyum w kwocie 100 zł. dla jednego ucznia.

W szkole kobiernickiej oprócz zmian osobistych w kuratoryi i składzie grona nauczycielskiego jest do zaznaczenia, że e. k. Ministerstwo rolnictwa na odnośną prośbę Wydziału krajowego wniesioną za pośrednictwem e. k. Namiestnictwa udzieliło dodatkową subwencyę na utrzymanie tej szkoły w roku 1886 w kwocie 500 zł.

W sprawie zaprowadzenia nauki rybactwa, wezwana przez Wydział krajowy kuratoryja oświadczyła się stanowczo za wprowadzeniem tego przedmiotu do planu nauk i wskazała go-

spodarstwo stawowe w Tomicach jako najwłaściwszy środek naukowy a p Wojciechowskiego, kierownika szkoły kobiernickiej, jako odpowiedniego instruktora. Na podstawie otrzymanej relacji wezwał Wydział krajowy wspomnianą kuratoryę do przedłożenia szczegółowych w tej sprawie wniosków. Sprawa zaś nauki gospodarstwa stawowego w Dublanach, dopiero po urządzeniu odpowiednich stawów będzie mogła być wprowadzona.

Towarzystwo okręgowe rolnicze w Wieliczce wyznaczyło stypendyum na lata szkolne 1889/90 i 1890/91 dla jednego ucznia po 75 zł. a Rada powiatowa w Białej z okazji uroczystego obchodu 40 letniego panowania Najjaśniejszego Pana ustanowiła wieczystą fundacyę stypendyjną po 150 zł. dla 3 uczniów tej szkoły.

W wykonaniu uchwał Wysokiego Sejmu z dnia 10 grudnia 1887 które brzmiały:

„a) Petycyę Rady powiatowej stryjskiej odstępuje się Wydziałowi krajowemu do zbadania z poleceniem zawiązania rokowań z c. k. rządem w celu założenia w Stryju (Uhersko) niższej szkoły rolniczej;

b) Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby zbadał potrzebę i warunki założenia niższej szkoły rolniczej w Tarnopolu, ażeby wszedł w rokowania z gminą miasta Tarnopola, z zarządem kółka rolniczego Radami powiatowemi okolicznych powiatów i o skutku tych robót przygotowawczych złożył Sejmowi sprawozdanie na najbliższej sesyi sejmowej;

c) Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby w myśl uchwały Sejmu z dnia 17. października 1883 porozumiał się z komisją okręgową Towarzystwa rolniczego jasielskiego oraz z Radami powiatowemi jasielską, krośnieńską i gorlicką, zbadał dokładnie warunki dotyczące się założenia takiej niższej szkoły rolniczej w okręgu Towarzystwa rolniczego jasielskiego i przedłożył na następnej sesyi sejmowej sprawozdanie, czy i kiedy szkoła taka założoną być może;“

podjął Wydział krajowy odnośne rokowania, które obszernie w swoim sprawozdaniu wyluszcza a z których się okazuje, że Wydział powiatowy w Stryju dotąd na rozporządzenie Wydziału krajowego z dnia 14. listopada 1888 l. 47387 nie odpowiedział, jak również inicjator projektu założenia szkoły w Tarnopolu „Zarząd kółka rolniczego“ na wezwanie z dnia 5. lutego b. r. do l. 4089, aby określił bliżej swój projekt i odpowiedział szczegółowo na postawione pytanie, nie odpowiedział dotąd wcale; natomiast zapytane równocześnie Wydziały powiatowe w Tarnopolu, Zbarażu, Skalać, Trembowli, Brzeżanach, Podhajcach, Złoczowie i w Brodach, a to a) czy założenie niższej szkoły rolniczej w Tarnopolu uważają za pożądane b) czy i o ile byłyby skłonne przyczynić się do pokrycia kosztów założenia i utrzymywania szkoły projektowanej, odpowiedziały, jak następuje:

Wydziały powiatowe w Brodach, Skalać, Trembowli, Podhajcach i Brzeżanach uznały potrzebę założenia niższej szkoły rolniczej na Podolu, lecz tylko Wydział powiatowy w Skalać w relacji z dnia 26. marca b. r. L 13.975. wypowiedziawszy zdanie, że „zakładanie szkół fachowych rolniczych na Podolu dla Podola jest koniecznością, wskazaną zupełnie odrębnymi właściwościami stosunków rolniczych i klimatycznych“, przyrzekł zarazem dolożyć wszelkich starań, by skłonić tak reprezentacyę powiatową, jakoteż osoby prywatne do ofiar na rzecz założyc się mającej niższej szkoły rolniczej w Tarnopolu, zaś wszystkie inne doniosły, że do kosztów założenia i utrzymania takiej szkoły przyczynić się nie mogą, bądź dla braku funduszków (Brody, Brzeżany) bądź z powodu, że pragnęłyby szkołę taką mieć założoną w swoim powiecie (Podhajce, Trembowla).

W sprawie założenia drugiej niższej szkoły rolniczej w zachodniej części kraju Wydział krajowy wskutek uwag, które poczyniła sejmowa komisya gospodarstwa krajowego w sprawozdaniu swem do l. s. 550/88, pismem z dnia 28. sierpnia 1888 l. 6564 wezwał był komitet c. k. Towarzystwa rolniczego w Krakowie, ażeby zbadał za pośrednictwem Towarzystw okręgowych:

a) w której miejscowości zachodniej części kraju byłoby najwłaściwiej umieścić nową niższą szkołę rolniczą (w taki sposób, aby się opierała o większe gospodarstwo folwarczne);

b) na jakich warunkach możnaby uzyskać grunt dla szkoły potrzebny (około 6 morgów, jeżeliby szkoła miała przeważnie zadanie kształcenia dozorców dla większych majątków, a około 35—40 morgów, jeżeliby chodziło przeważnie o wykształcenie gospodarzy włościańskich);

c) czy i o ile strony interesowane, a mianowicie najbliższe wybranej miejscowości Towarzystwa rolnicze okręgowe, Rady powiatowe, gminy, tudzież osoby prywatne byłyby skłonne przyczynić się do pokrycia kosztów założenia i utrzymania takiej szkoły.

Równocześnie Wydział krajowy przesłał komitetowi do zaopiniowania ofertę gminy miasta Nowego Sącza w przedmiocie założenia niższej szkoły rolniczej, która to oferta po zaniechaniu innych projektów założenia niższej szkoły rolniczej w zachodniej części kraju była na razie jedyną.

Celem zaś wykonania podanej wyżej uchwały Wys. Sejmu z dnia 22. stycznia 1889, Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 5. lutego r. b. l. 4091 wezwał zarząd Towarzystwa rolniczego okręgowego w Jaśle, tudzież Wydziały powiatowe w Gorlicach, Jaśle i Krośnie, ażeby mu doniosły:

a) czy założenie niższej szkoły rolniczej w okręgu Towarzystwa rolniczego jasielskiego uważają za pożądane, a w danym razie

b) która miejscowość zdaje im się najwłaściwszą do umieszczenia takiej szkoły:

c) czy ewentualnie, o ile Towarzystwo rolnicze okręgowe (vel Wydział powiatowy) byłoby skłonnem przyczynić się do pokrycia kosztów założenia i utrzymania projektowanej szkoły

Na wezwanie powyższe odpowiedziały:

a) Wydział powiatowy w Krośnie relacją z dnia 3. marca b. r. l. 360, według której uchwalili aa) Rada powiatowa krośnieńska, uznając powiat krośnieński za najodpowiedniejszy dla założenia niższej szkoły rolniczej, w razie jeżeli taka szkoła założoną będzie w powiecie krośnieńskim w przeciągu dwóch lat, wstawiać do budżetu przez lat 10 po 1200 zł, na stypendya dla uczniów urodzonych w tymże powiecie w kwocie nieprzewyższającej rocznie 150 zł. dla jednego ucznia i przyczynić się do pokrycia kosztów założenia szkoły jednorazowo kwotą 1000 zł.; bb) Rada gminna król. wolnego miasta Krosna na wypadek założenia niższej szkoły rolniczej w mieście Krośnie lub gminach Guzikówce, Białobrzegach, Krościenku niżnem i Suchodole, przyczynić się do kosztów urządzenia tej szkoły jednorazowym datkiem w kwocie 3000 zł. płatnym w dwóch latach, nadto ustanowić dla uczniów tejże szkoły, przynależnych do gminy miasta Krosna, dwa stypendya po 100 zł. na przeciąg lat ośmiu.

b) Wydział powiatowy w Gorlicach relacją z dnia 1. kwietnia r. b. l. 360, że uważa założenie niższej szkoły rolniczej w okręgu Towarzystwa rolniczego jasielskiego za pożądane, a na umieszczenie za najwłaściwszą wieś Zagorzany, tudzież że Rada powiatowa uchwaliła przyczyniać się do pokrycia kosztów utrzymania takiej szkoły corocznie kwotą 200 zł.

c) Wydział powiatowy w Jaśle relacją z dnia 10. maja r. b. l. 1799, że Rada powiatowa oświadczyła się za założeniem niższej szkoły rolniczej w okręgu Towarzystwa rolniczego gorlicko - krośnieńsko - jasielskiego i ustanowiła dla uczniów takiej szkoły trzy stypendya po 150 zł. na lat trzy.

d) Okręgowe Towarzystwo gospodarczo-rolnicze w Jaśle relacją z dnia 12. sierpnia r. b., że p. Walenty Stawiarski, właściciel Jedlicza, zastrzegając sobie umieszczenie szkoły w Jedliczu, oznajmił gotowość bezpłatnego oddania na użytek szkoły dwóch morgów gruntu na cały czas istnienia szkoły, a dziesięciu morgów na lat 12, niemniej dozwoleń, iżby w cegielni jego wypalono 120.000 sztuk cegły na budowę szkoły.

O tychże samych ofertach doniósł także komitet c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego relacją z dnia 3. sierpnia r. b. l. 646, oświadczając się zarazem w myśl uchwały zapadłej na zebraniu ogólnem Towarzystwa z dnia 31. maja r. b. za założeniem niższej szkoły rolniczej w okręgu Towarzystwa rolniczego jasielskiego, a w szczególności w powiecie krośnieńskim.

Dotychczasowe więc zabiegi o założenie drugiej niższej szkoły rolniczej w zachodniej części kraju nie dostarczyły jeszcze dostatecznej podstawy do sformułowania w tej sprawie szczegółowych wniosków. Zważywszy jednak, że potrzebę założenia takiej szkoły Wysoki Sejm uznał już kilkakrotnie, że dalej komitet Towarzystwa rolniczego krakowskiego oświadczył się stanowczo za założeniem jej w okręgu Towarzystwa rolniczego gorlicko-krośnieńsko-jasielskiego, że wreszcie kilkoletnie usiłowania Wydziału krajowego, dążące do uzyskania pomyślniejszych warunków założenia drugiej niższej szkoły rolniczej w zachodniej części kraju, nie zdołały osiągnąć pożądanego skutku, zgodnie więc z Wydziałem krajowym, komisya gospodarstwa krajowego jest zdania, że należy obecnie w sprawie powyższej uczynić dalszy krok, któryby przyspieszył jej załatwienie, dając Wydziałowi krajowemu podstawę do przeprowadzenia rokowań z c. k. rządem o subwencye państwowe na założenie i utrzymanie projektowanej szkoły. Takim zaś krokiem będzie uchwała, którąby Wysoki Sejm zgodził się w zasadzie na założenie krajowej niższej szkoły rolniczej w okręgu Towarzystwa rolniczego gorlicko-krośnieńsko-jasielskiego, i dlatego komisya przedkłada poniżej odpowiedni wniosek.

Idąc za wskazówką komisji gospodarstwa krajowego l. s. 550|88 Wydział krajowy starał się o wyjednanie współdziałania c. k. Ministerstwa rolnictwa w reaktywowaniu szkoły uprawy i wyprawy roślin włóknistych w Gródku; staraniem te kilkoletnie odniosły nareszcie skutek pożądaný, gdyż według odezwy c. k. Namiestnictwa z dnia 24. grudnia 1888 l. 77722 c. k. Ministerstwo rolnictwa oznajmiło reskryptem z dnia 16. grudnia 1888 l. 17225, że uznaje całą ważność urządzenia szkoły dla uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku i nie ma nic do zarzucenia przeciw przedłożonemu przez Wydział krajowy programowi dla tej szkoły a do pokrycia kosztów utrzymania szkoły, obliczonych przez Wydział krajowy na 4 400 zł. rocznie, zobowiązuje się przyczyniać rocznie kwotą 2.200 zł. na razie na przeciąg lat pięcin, poczynwszy od 1. stycznia 1890.; zastrzegło sobie jednak c. k. Ministerstwo, że ponieważ nie można było na razie uwzględnić żądania Rady powiatowej w Nisku o założenie takiej szkoły w niskim powiecie, by dopóty dopóki dla okolicy Niska dla nauki uprawy lnu osobne zarządzenia nie wejdą w życie, dla młodzieży wymienionej okolicy rocznie przynajmniej dwa wolne miejsca w szkole gródeckiej były wyznaczone.

Wobec powyższego faktu komisya gospodarstwa krajowego, zgadzając się z przedłożonym programem kursu dla tejże szkoły, przyjmując za podstawę zestawienie kosztów reaktywowanaí tegoż kursu w kwocie 1.830 zł. obliczonych, tudzież zestawienie rocznych wydatków na utrzymanie tegoż kursu w kwocie 4.394 zł. preliminarowanych, jednak z uwagi, że Wydział krajowy nie będzie w możności z powodów koniecznych adaptacyj otworzyć tej szkoły przed rozpoczęciem zimowego kursu, nie widzi potrzeby wstawiania w budżet krajowy proponowanej przez Wydział krajowy sumy, i sądzi, że na razie 1.000 zł. a. w. wystarczyłoby powinno i dla tego przyznając w zasadzie potrzebę wydatku 4.000 zł. z fundusów krajowych tylko 1.000 zł. w budżet tegoroczny wstawić proponuje.

Już przy sprawozdaniu komisji gospodarstwa krajowego o krajowej szkole rolniczej w Czernichowie wspomniano o dokonaniem przeniesieniu szkoły ogrodniczej z Czernichowa do Tarnowa na podstawie odnośnych uchwał Wysokiego Sejmu.

Dla szkoły tej, jedynej obecnie polskiej szkoły ogrodniczej, przedłożyła jej kuratorya na wezwanie Wydziału krajowego dnia 2. stycznia b. r. projekt szczegółowego planu nauki, który to plan Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 19. marca b. r. do l. 623 z pewnymi modyfikacyami w życie wprowadzić polecił.

Celem odpowiedniego umieszczenia szkoły ogrodniczej tarnowskiej wykonano z polecenia Wydziału krajowego (por. sprawozd. Wydz. kraj. l. 40954[89]) już poprzednio pewne roboty adaptacyjne, na które Wydział krajowy wyznaczył był kwotę 730 zł. Odtąd uzupełniono jeszcze urządzenie szkoły i zaopatrzono ją w potrzebne sprzęty i środki naukowe. W szczególności wyznaczył Wydział krajowy: a) na podstawie wypracowanych przez kierownika ekspozytury biura

melioracyjnego w Tarnowie planu i kosztorysu na drenowanie 3 morgów gruntu, które gmina miasta Tarnowa odstąpiła do użytku szkoły ogrodniczej, rozp. z dnia 17. lutego r. b. l. 6854 kwotę 280 zł., tudzież kosztorysu budowy studni dla owych trzech morgów jako ogrodu rozporządzeniem z d. 15. marca r. b. l. 11201 kwotę 145 zł.; b) rozporządzeniem z dnia 22. czerwca r. b. l. 21260 na podstawie przedłożonych przez kuratoryę szkoły szkic i kosztorysu na budowę domku dla sługi szkolnego, mającego nadzorować ogród szkolny kwotę 337 zł., a na podstawie zestawienia kosztów oparkanienia nowego ogrodu kwotę 980 zł. na oparkanienie; c) rozporządzeniem z dnia 20. sierpnia r. b. l. 28070 na wniosek tejże kuratoryi na regulację nowego ogrodu szkolnego kwotę 100 zł. 39 ct.; d) rozporządzeniem z dnia 28. grudnia 1888 l. 55996 na podstawie zestawienia przedłożonego przez kuratoryę szkoły kwotę 693 zł. 67 ct. na sprzęty i środki naukowe.

3. Uwzględniając wniosek kuratoryi szkoły z dnia 18. kwietnia r. b. l. 26 ogłosił Wydział krajowy dnia 31. maja r. b. do l. 17642 konkurs na posadę nauczyciela fachowego a zarazem kierownika krajowej szkoły ogrodniczej w Tarnowie z terminem do 15. lipca r. b. Wskutek tego zgłosiło się na posadę powyższą 11 kandydatów, których podania Wydział krajowy rozp. z dnia 17. lipca r. b. l. 26414 i z dnia 4. sierpnia r. b. l. 33165 przesłał kuratoryi szkoły do zbadania. Kuratorya przesłała odpowiednie wnioski, które Wydział krajowy Ministerstwu do powzięcia decyzji przedłożył.

4. Na egzaminie rocznym w szkole ogrodniczej tarnowskiej, który się odbył w dniu 30. marca r. b., był obecnym z polecenia Wydziału krajowego p. Władysław Tyniecki, profesor krajowej szkoły gospodarstwa lasowego, który o przebiegu i wyniku tego egzaminu przedłożył wyczerpujące sprawozdanie.

Na podstawie wyводу powyższego komisya gospodarstwa krajowego ma zaszczyt wnieść:
Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności, dotyczących się krajowych niższych szkół rolniczych i krajowej szkoły ogrodniczej w Tarnowie z dnia 8. października r. b. l. 42463.

2. Sejm, przyjmując do wiadomości projekt założenia krajowej niższej szkoły rolniczej w okręgu Towarzystwa rolniczego gorlicko-krośnieńsko-jasielskiego, poleca Wydziałowi krajowemu przeprowadzić z c. k. rządem potrzebne rokowania w celu uzyskania odpowiedniej dotacyi ze skarbu państwa na założenie i utrzymanie projektowanej szkoły, a na najbliższej sesyi sejmowej przedłożyć w tej sprawie odpowiedni wniosek.

3. Sejm upoważnia Wydział krajowy do reaktywowania kursu uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku w r. 1890. jeżeli c. k. rząd zobowiąże się udzielać na utrzymanie kursu roczną dotację ze skarbu państwa w kwocie najmniej 2.200 zł.

4. Na pokrycie kosztów urządzenia i utrzymania kursu uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku w r. 1890, otwiera Sejm Wydziałowi krajowemu kredyt do wysokości 1.000 zł.

Przewodniczący:

L. Wodzicki w. r.

Sprawozdawca:

W. Struszkiewicz w. r.